

FİİLDE ÇATI

A. ÖZNESİNE GÖRE FİİLLER

1. ETKEN FİİL
2. EDİLGEN FİİL
3. DÖNÜŞLÜ FİİL
4. İŞTEŞ FİİL

B. NESNESİNE GÖRE FİİLLER

1. GEÇİŞLİ FİİL
2. GEÇİSSİZ FİİL
3. OLDURGAN FİİL
4. ETTİRGEN FİİL

A. ÖZNESİNE GÖRE FİİLLER

ETKEN FİİL:

- İş yapan **gerçek bir özne** vardır.
- Gerçek özne gizli de olabilir.
- Yükleme “**kim, ne?**” soruları sorulur.

ÖRNEKLER:

Ali her gün kitap okuyor. (“Okuyan kim?” sorusuna yanıt veren “Ali” gerçek öznedir. Bu durumda “okuyor” kelimesi **etken fiildir**.)

(Ben/Gizli Özne) Bu kitabı dün aldım.
Etken Fiil

İlkbahar bu yıl erken geldi.
cümlesinde olduğu gibi sadece canlı varlıklar değil, insan dışındaki varlıklar da özne görevini üstlenebilir. Yukarıdaki cümlede “gelen” bahadır. Cümlede özne olduğuna göre, bu cümlenin eylemi çatısına göre etkendir.

DÖNÜŞLÜ FİİL:

- Dönüşlü fiillerde özne bellidir ve özne aynı zamanda **işi yapan ve işten etkilenendir**.
- Dönüşlü fiiller, tıpkı edilgen çatılı fiiller gibi “-I” ve “-n” eklerini alarak oluşur.
- Edilgen çatılı fiillerden farkı şudur: Dönüşlü Fiiller **gerçek özne** alırlar.

ÖRNEKLER:

Genç kız camın önünden çekildi. (Dönüşlü)
Gerçek Özne

(O/Gizli Özne) Sınavı kazandığını öğrenince çok sevindi.
(Dönüşlü)

EDİLGEN FİİL:

- İş yapanın kim olduğu belli **değildir**.
- Eylem kök veya gövdelerine getirilen “-I, -n” ekleriyle yapılır.
- **Sözde Özne** vardır.

ÖRNEK:

Sınıf güzelce temizlendi. (“Temizleyen kim?” sorusuna yanıt alamıyoruz. Onun yerine “temizlenme” eyleminden etkilenen “sınıf” vardır. “Sınıf” işi yapan değil de yapılan işten etkilenen durumunda olduğundan cümlede “sözde özne” görevindedir. O hâlde “temizlendi” eylemi çatısına göre edilgendir.)

İŞTEŞ FİİL:

- **Birden çok özne** tarafından yapılabilen fiillerdir.
- Bu fiiller, fiillere “-ş-” eki getirilerek oluşturulur.
- Bazı fiiller ise kök olarak “-ş-” ile bitmiştir ve işteş özellik gösterir.
- **Birlikte** ve **karşılıklı** yapılma anlamlarında kullanılır.

ÖRNEKLER:

Boşu boşuna saatlerce tartıştılar. (Karşılıklı/İşteş)

Çocuklar ağaçların arasında koşuşuyor.
(Birlikte/İşteş)

Not: Bazı kaynaklarda “**nitelikte eşitlik**” adıyla işteş sınıfına alınan, oluş bildiren fiiller de vardır.

Örnek: Babamın saçları giderek beyazlaştı.